

Mira Menac-Mihalić

mmenac@ffzg.hr

Marija Malnar Jurišić

mmalnar@ffzg.hr

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

HRVATSKI DIJALEKTNI FRAZEMI SA SASTAVNICAMA – NEPROMJENJIVIM VRSTAMA RIJEČI

U okviru rada Katedre za dijalektologiju i povijest hrvatskoga jezika Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu prikuplja se hrvatska dijalektna frazeološka građa. U stotinjak hrvatskih govora, prema posebno izrađenim upitnicima i u slobodnom razgovoru s ispitanicima, prikupljeni su frazemi sa sastavnicama – nepromjenjivim vrstama riječi. Takvi su frazemi rijetko potvrđeni u frazeologiji općenito, pa tako i u raznim hrvatskim krajevima – čakavskim, kajkavskim i štokavskim govorima.

Ključne riječi: *dijalektni frazemi, dijalektologija, frazeologija, nepromjenjiva vrsta riječi*

1. Uvod

U novije vrijeme u Hrvatskoj postajemo svjedoci sve brojnijeg objavljivanja dijalektne frazeološke građe. Ona nam postaje dostupna preko znanstvenih radova u kojima se dijalektni frazemi obrađuju ili rječnika u koje se donose. Za potrebe ovoga rada iz dostupne su dijalektna frazeološka građa, kao i dijelom usmjerenim ispitivanjem, prikupljeni i izdvojeni frazemi (i dijalektna potvrde) koji su sastavljeni samo od nepromjenjivih vrsta riječi. Takvi su frazemi rijetko potvrđeni, kako u frazeologiji općenito, tako i u hrvatskim štokavskim, kajkavskim i čakavskim govorima. Istražuje se jesu li ti frazemi domaći ili posuđeni te kakva im je struktura i kakav je odnos među sastavnicama najčešće zabilježen.

2. Domaće i posuđeno

Frazeologija se po podrijetlu dijeli prema jeziku u kojem je nastala na nacionalnu i posuđenu. Svojim najvećim dijelom hrvatski dijalektni frazemi sa sastavnicama – nepromjenjivim vrstama riječi – hrvatski su, jer su nastali u hrvatskom jeziku i mogu se naći u raznim njegovim dijalektima i govorima kao i u standardnom hrvatskom jeziku.

Od stotinjak prikupljenih frazema u 27 frazema pronađena je najmanje jedna posuđena sastavnica. Najviše je zabilježeno:

- turcizama – 9 (npr. *aman-taman; muke zikte; tandara-mandara; za džabe*),
- talijanizama – venecijanizama – 7 (npr. *eko kva; inšoma dela šoma; šćeto-neto*),
- germanizama – 6 (npr. *ajn-cvaj; malo morgen*),
- hungarizama – 3 (*kuljko tudom, tuljko mondom; prek untik {trajbok}; šunder-bunder*) i
- anglizama – 2 (*ol rajt; tip-top*).

Može se zaključiti da je daleko više promatranih frazema posuđeno bliskim nego kulturnim posuđivanjem.

U jednom frazemu može biti jedna ili više od jedne posuđene sastavnice, frazemi se mogu sastojati od samih posuđenih sastavnica, što govori da su posuđeni u gotovu obliku: *eko kva; leva-leva; šćeto-neto*.

U frazemima paralelno uz posuđenu sastavnicu može biti i hrvatska: *i basta; za džabe; malo morgen; kuljko tudom, tuljko mondom*.

Neki posuđeni leksemi sačuvali su se samo u frazemu, frazem se rabi, njegovo je značenje poznato, dok se posuđena sastavnica izvan frazema ne rabi i govornici često ne znaju niti odakle potječe niti što znači: *šunder-bunder*.

U prošlosti je hrvatska dijalektna frazeologija primila dosta leksema i frazema iz drugih sustava, od kojih se zajedno s domaćim riječima stvarala nova frazeologija. S druge strane dijalektna frazeologija stalno prima, osobito u novije vrijeme, elemente ili cijele frazeme iz hrvatskoga standardnog jezika. Nehrvatski elementi prilagođavali su se fonološkom i morfološkom sustavu primatelja. Stare posuđenice, iako se dobro čuvaju, imaju tendenciju ograničavanja, a nove tendenciju proširivanja svoga broja i uporabe.

3. Strukturna obrada

S obzirom na opseg frazema, razlikujemo frazeme fonetske riječi, frazeme sveze riječi i frazemske rečenice. U promatranome su korpusu potvrđeni oblici frazema fonetske riječi koja pretpostavlja svezu najmanje jedne samostalne naglašene i jedne nesamostalne riječi (npr. *i basta; na crno*) te brojniji frazemi sveze riječi (sveza dviju ili više samostalnih riječi) (npr. *nadugo i naširoko; ni pet ni šest; od danas do sutra*). Potvrđena je i struktura frazemske rečenice (*Zvuna huj, znutra fuj*).

U građi su zabilježeni i frazemi poput *tako-tako; tamo-vamo; teda-negda; zbrda-zdola* i sl., „frazemske polusloženice (...) jednorječnice slijeva i zdesna omeđene bjelinom koje između svojih sastavnica imaju spojnicu (...) s barem dvama naglascima.”

(Kovačević i Ramadanović 2013, 273). U ovome su istraživanju promatrani kao frazemi sveze riječi.

U korpusu¹ su, s obzirom na leksički sastav, najčešće potvrđeni frazemi sastavljeni od dvaju priloga:

- prilog + prilog: *brže-bolje; bržeće-smrdeće; jedva jedvice; kadli-tadli; kako-tako; leva-leva; ljuto šuro; malo morgen; malo-pomalo²; malo sutra; navrat-nanos; negde-negde; negda-teda; šćeto-neto; tako-tako; tamo-vamo; teda-negda; zbrda-zdola...*

Spomenuta struktura može biti upotpunjena veznikom, kao u primjerima:

- prilog + veznik + prilog: *danas ili sutra; dosta i pola; dosta i prikodosta; odmah ili sad; nadugo i naširoko; prije ili poslije; sad ili nikad; sad ili odmah; tu i tamo; uzduž i poprijeko; zakukuljeno i zamumuljeno.*

Vezivanje priloga i veznika potvrđeno je i u primjerima: *i gotovo; il sad il odma; ni amo ni tamo; ni tamo ni vamo...* Promatrani frazemi često su sastavljeni od jednog prijedloga i jednog priloga:

- prijedlog + prilog: *na crno; na knap; od đuture; za badava,*

dok je spoj dvaju priloga i prijedloga potvrđen u manjem broju primjera (*od danas do sutra; od ve do ve*).

U korpusu je potvrđen i primjer nizanja četiriju priloga (*jednom danas, jednom sutra*).

S obzirom na izraz frazema, možemo zaključiti kako glavninu korpusa frazema sastavljenih od nepromjenjivih vrsta riječi čine oni u čijoj je strukturi prilog. *Bespriložni frazemi*, između ostaloga, imaju sljedeće strukture:

- prijedlog + broj: *na tri-četiri; za deset,*
- prijedlog + broj + prijedlog + broj: *s pet na devet,*
- veznik + broj + veznik + broj: *ni pet ni šest,*
- broj + prijedlog + broj: *pet do dvanaest,*
- broj + broj: *ajnc-cvaj...*

Neke su sastavnice u ovome radu promatrane kao poimeničeni oblici (v. bilješku 1). Radi se o riječima koje karakterizira nepromjenjivost unutar frazeološke sveze, a frazemi u kojima se javljaju imaju sljedeće strukture:

- veznik + poimeničeni oblik + {veznik + poimeničeni oblik}: *ko puc je muc; ni be ni me; ni cau ni bau; ni ćuš {ni buš}; ni mu ni me,*
- prijedlog + poimeničeni oblik + prijedlog + poimeničeni oblik: *od a do ž,*
- broj + poimeničeni oblik: *ajnc a.*

Očekivane razlike među govorima potvrđene su i ovim istraživanjem te su tako u leksičkom sastavu zabilježene određene varijabilnosti. Nekada se fakultativnost dijela

¹ U korpus ulaze i poimeničene riječi ako su nepromjenjive (npr. *od a do ž*).

² Navedeni frazem može imati i strukturu prilog + prijedlog + prilog: *malo po malo.*

frazema očituje u zamjeni sastavnice istoznačnicom, dijalektnom inačicom sastavnice karakterističnom za određeni govor ili narječje, a što ne utječe na promjenu strukture, kao u primjerima:

sad ili nikad ~ ve ili nigdar; kako-tako ~ kak-tak; danas-sutra ~ denes-zutra; ni simo ni tamo ~ nit (ni) sim nit (ni) tam; malo sutra ~ malo zutra.

Na promjenu strukture frazema ne utječu ni zamjene do kojih ne dolazi isključivo zbog fonoloških, morfoloških ili leksičkih razlika u govorima, već zbog različitog izbora temeljne sastavnice:

ni be ni me ~ ni ćuš ni buš; i basta ~ i gotovo; štrc-brc ~ šuć-muć; za deset ~ za pet.

Na cijelom se hrvatskom području potvrđuje i mogućnost izostavljanja pojedinoga dijela frazema, što direktno utječe i na njegov sastav, tj. strukturu:

danas ili sutra ~ danas-sutra; li-la ~ li e la; ni ćuš ni buš ~ ni ćuš.

4. Značenjske razlike

Prikupljeni frazemi najčešće nose kvalitativno, vremensko, mjesno te kvantitativno značenje.

4.1. Kvalitativno značenje

U korpusu se potvrdilo kako su najbrojniji frazemi koji izriču ili opisuju kvalitetu. Njima se najčešće opisuje način vršenja određene radnje (npr. *ap tak; bržeće – smrdeće; jedva jedvice; ljuto šuro; šćeto-neto; na crno; kako danas, tako i sutra; štrc-brc; s pet na devet; od đuture; zakukuljeno i zamumuljeno*) ili uspješnost/neuspješnost njezina izvršenja (npr. *tip-top; za deset; za pet; kako-tako*). Neki od navedenih primjera mogu iskazivati i svojstvo ili kakvoću koju vežemo uz određenu osobu ili stvar (npr. *za deset; za pet; tip-top*), a što je vidljivo i iz primjera *zvuna huj, znutra fuj*. Frazem *kako-tako* može upućivati na dva značenja (dosta dobro / ne naročito dobro) te su tako potvrđeni primjeri u kojima nosi pozitivne, kao i oni u kojima izražava negativne konotacije.

4.2. Vremensko značenje

Frazemi koji nose vremensko značenje upućuju na neodređenost vremena izvršenja radnje (npr. *danas-sutra; kad-tad; prije ili poslije; negda-teda*), na stalnost njezina vršenja (npr. *od ve do ve*) ili pak na konkretan trenutak realizacije (*ni pet ni šest; odmah ili sad; pet do dvanaest; malo sutra; nigdar i niti unda; teda-negda*). Neki frazemi, uz vremensko značenje, mogu upućivati i na kvalitetu izvršenja radnje (pričem se preklapaju dva različita, ali konkretna značenja) kao u primjeru: *ajnc-cvaj // ajnc-cvaj* koji uz značenje kratkoga vremena (začas, odmah) ima i kvalitativno značenje (brzo, na brzinu). U korpusu je potvrđen i jedan primjer koji uz vremensko, ima i mjesno značenje: *tu i tamo*, a u oba slučaja nosi značenje neodređenosti mjesta ili vremena vršenja određene radnje.

4.3. Mjesno značenje

Najmalobrojniji su frazemi u prikupljenome korpusu oni koji nose mjesno značenje. Kao i frazemi s vremenskim značenjem, i mjesni ukazuju na neodređenost (mjesta ili prostora) (*tamo-amo; negde-negde*). Frazem *križ-kraž* nositelj je mjesnog značenja, ali upućuje i na način vršenja radnje. Mjesno i kvalitativno značenje mogu imati i frazemi *uzduž i poprijeko; zbrda-zdola; ni amo ni tamo // ni tamo ni amo*. Potonji frazem neovisno o strukturi s dvije suprotne sastavnice koje bi mogle implicirati na svojevrsnu nepredvidljivost ili nestalnost, jasno konkretizira mjesto (u značenju *nigdje*). Pritom možemo vidjeti kako na promjenu sadržaja samoga frazema utječe promjena njegove strukture (umetanje veznika *ni* u polazni oblik mijenja značenje frazema).

4.4. Kvantitativno značenje

Frazemi koje ubrajamo u ovu skupinu izriču količinu nečega koja može biti točno određena (*dosta i pola; dosta i prikodosta; ni (niti) a ni (niti) be; od a do ž; prek i preveč; prek untik {trajbok}*) ili pak upućivati na proizvoljnu vrijednost (*hajt-hajt; manje-više*). U istraženom je korpusu potvrđen i primjer koji uz kvantitativno, upućuje i na kvalitativno značenje (*na knap*), a izražava konkretnu mjeru ili kvalitetu nečega.

5. Odnos među sastavnicama

Promotrimo li sastavnice među sobom, primjećujemo kako one mogu biti u različitim odnosima. Zamjetno je pritom da izraz samoga frazema može uvelike oblikovati njegov sadržaj, to jest izbor i način slaganja sastavnica unutar frazema može biti indikator značenja koje one nose. Tako nepromjenjive sastavnice frazema mogu biti u suprotnosti, mogu biti stupnjevane, mogu imati isto ili slično značenje, pri čemu mogu imati stalno mjesto ili ga pak međusobno zamjenjivati.

5.1. Sastavnice u suprotnosti

U ovu skupinu ubrajamo frazeme čije samostalne sastavnice nose potpuno suprotno značenje, kao u primjerima *na crno i bijelo; ni amo ni tamo // ni tamo ni amo; prije ili poslije; tu i tamo; uzduž i poprijeko; zbrda-zdola* te one u kojima se može govoriti o djelomičnoj suprotnosti (*od danas do sutra; sad ili nikad*). Navedeni nam primjeri pokazuju i mogući način slaganja sastavnica koje su u suprotnosti. Tako se pri formiranju frazema one najčešće “spajaju” ili “ističu” veznicima *i* i *ili*, a koji unutar frazema mogu biti stalni (*sad ili nikad*) ili fakultativni članovi, to jest mogu predstavljati neobavezan dio frazema (*danas ili sutra ~ danas sutra; više ili manje ~ više-manje*).

5.2. Stupnjevane sastavnice

Stupnjevanje sastavnica unutar frazema uglavnom dovodi do stupnjevanja značenja polaznog frazema, a što je vidljivo iz primjera *dosta i prikodosta; prek i preveč*. U korpusu su potvrđena dva frazema u kojima se može dogoditi zamjena mjesta sastavnice

(*manje-više ~ više-manje*) pri čemu se ne *pojačava* ili *smanjuje* sadržaj frazema (a što bi se iz samog izraza očekivalo), već iskazuje svojevrsna neodređenost ili proizvoljnost ('uglavnom, pretežno, donekle').

5.3. Istost ili sličnost

U korpusu su potvrđeni i frazemi u kojima se ponavljaju dvije iste sastavnice (izrazom) (npr. *bar-bar*; *hajt-hajt*; *leva-leva*; *negde-negde*; *tako-tako*) ili istoznačnice (sadržajem) (npr. *sad ili odmah*), a možemo zaključiti kako se takvim ponavljanjem uglavnom intenzivira osnovno značenje frazema. U ovu skupinu ubrajamo i sastavnice koje su značenjem slične (*malo-pomalo*; *jedva jedvice*; *nadugo i naširoko*; *ni be ni me*; *ni pet ni šest*; *ni mu ni me*). Takvi su frazemi najčešće potaknuti rimom, a njihove sastavnice u pravilu ne mogu zamjenjivati mjesto.

6. Zaključak

Korpus na kojem smo provele istraživanje temeljio se na frazemima sastavljenim od nepromjenjivih vrsta riječi, prikupljenim iz postojeće objavljene dijalektne frazeološke građe te dijelom usmjerenim ispitivanjem. Pokazalo se kako su s obzirom na strukturu najbrojniji frazemi sveze riječi, brojnošću se izdvajaju priložni frazemi. Utvrđivanje značenja polaznoga frazema pokazalo je kako su najbrojniji oni koji nose kvalitativno značenje, to jest iskazuju svojstvo. Nepromjenjive sastavnice unutar frazema mogu biti u različitim odnosima (suprotnost, stupnjevanje, slaganje istih ili sličnih sastavnica), a upravo je taj odnos pokazatelj mogućeg značenja frazeološke sveze.

U izvornim hrvatskim govorima postoje mnogobrojni, do sada nezabilježeni, frazemi, kao i oni koji u istom, ali češće u sličnom ili potpuno različitom obliku postoje i potvrđeni su u hrvatskom standardnom jeziku ili u susjednim, slavenskim ili neslavenskim jezicima.

7. Rječnik frazema sa sastavnicama – nepromjenjivim vrstama riječi (korpus)

ajnc a³ = najbolji, sjajan: *Bil je tò áutu ajnc á* (SMa). *Ma uán je ajnc á* (Tr). *Maricà e dèkla àjnc-à* (Đur).

ajnc-cvaj //⁴ **ajnc-cvaj** = začas, brzo, na brzinu, odmah: *Àjn-cvāj se svūkla* (Spl). *Svrši san posal ajn cvaj⁵* (GK). *Màra umīsi krūv ànj-cvāj, èvo døk smo tí i já kàfu pòpile* (GČ). *Skūvala je kàfu àjn-cvāj* (GČ). *Màlų sy sėj. Èn-cvāj ty zakųpam xláčę* (SMa). *Tò je gò"tųvy èn-cvāj* (DDu). *Požūrì se, dà si àjnc-cvāj nazâj* (Đur).

aman-taman = upravo; istovremenost dvaju događanja: *Dòšò si, àman-tàman; rúćak na stòlu* (LŠ).

ap-tak = u stavu mirno: *Štà stojš àp-tàk kà vojnìk prid generalôn?* (Spl).

bar-bar = to je dobro: *Bòr-bòr da nèkaj dèla* (SMa). *Bor-bor da oće* (DDu).

³ Uopćeni oblik frazema donosi se u dijalektnom obliku onda kada ne postoji odgovarajući oblik u standardu.

⁴ Dvije kose crte nalaze se između dvije varijante istoga frazema.

⁵ Potvrde se donose onako kako su zabilježene u literaturi.

bolje danas nego sutra = što možeš, učini danas: *Bolje denes nego zutra* (DDu).

brže-bolje = brzo, naglo, na brzinu: *Došla je brže-bole* (Do). *Brže-bole!* (Ga). *Dōša je i brže-bōje iša čā* (Spl). *Břže-bōlje se mi spākujemo i na pūt* (GČ). *Naprāvīl ję bržę-bōļę, jōš sę nęšęm ni okręnōl* (Ses). *Břžę-bōļę sę ję skrīla, mīšļīla ję da ju nęmo vīdļi* (Vrb). *Břžę-b"ōļę sęm n'ękaj namaslōčyla y dišla spōt. Dęj břžę-b"ōļę tō"ga ūb'ęda skūxaj* (DDu).

bržeće-smrdeće = brzina nije dobra, korisna: *Tāk sę vęli, bržęčę – smrdęčę* (Ses). *Y prinas sę n'ęgda ręklų: břžęčę – smrdęčę* (SMA). *Ój káj sę žųryl, tų ję bržęće – smrdęčę* (DDu).

coken-pok = potpuno, brzo: *Vęč sen gōtova cōken-pōk* (Tr).

crno na bijelo // na crno i bijelo = napismeno; potpuno jasno, sa sigurnim dokazima: *Napīši tō męni na crno i bęlo* (Klo). *Dęj ti tō męny crny na bęlų da sęm ty pųsōdyl p'ęnęzę* (SMA). *Sę sęm dō"byl čřny na bęlų* (DDu). *Nęčę nīkaj na ręč, ōčę crno na bęlo* (Đur).

danas ili sutra // danas-sutra = uskoro, ne zna se točno kad: *Ko zna di će ko danas-sutra* (Br). *Danas-sutra će doč* (Ši). *Mōže se ōn dānās-sūtra i ožęnīt* (Spl). *Nāj hityty tę pōņķę. D'ęnęš-zūtra ti d"ōbrų dōjdu* (SMA). *D'ęnęš-zūtra ty tō sę dō"brų dę/dōjđę* (DDu). *Dęnes jūtre bu pārsųo na māj* (Tr).

dosta i pola = više nego dovoljno: *Istu ču te, bit će ti dosta i pola* (GK).

dosta i prikodosta = više nego dosta: *Dōsta mi je i priko dōsta ti čakul* (Spl).

eko kva = gotovo je, to je sve: *Ĕko kvā, sā(d) si svę čūja pa čini kako ōčeš* (Spl).

eli-ni li = i je i nije, kratko: *Poživīl je nākon tōga ěli-nī li mīsec dān* (GČ).

hajt-hajt = poprilično: *Xāj-t-xāj ję zrōslų* (SMA).

i basta = dosta: *Reka san ti što san ti ima reč i basta* (GK).

i gotovo = dosta: *Naręde sę tų i gōtovo* (Tr).

ili sad ili odmah v. sad ili odmah

inšoma dela šoma // insoma dele some = sve u svemu, ukratko rečeno: *Īnšōma dela šōma, svī gōvōru da si blęsav* (Spl). *Insoma (dele some) nisu došli na večeru* (GK).

jednom danas, jednom sutra = polako, sporo: *Hūde ānkręt dęnes, ānkręt jūtre, na hęta mo sę* (Tr).

jedva jedvice = s velikom mukom: *Jędva jędvīce san ga ūspīla natęntāt da zāpīva* (Spl). *Jędva jędvīcę smo dōšli* (Ses). *Jędva jędvīce* (Vir). *Jędva jędvīcę sęm sę vrnōla pęšīcę* (Vrb).

kad-tad // kadli-tadli = jednom, jednoga dana, prije ili poslije: *Izače dilo na vidilo kadli-tadli* (Či). *Doče vrag po svoje kadli-tadli* (Ga, Si). *Dōče vrāg po svōje kādli-tādli* (Spl). *Dōče ōn kād-tād* (Spl).

kako danas, tako i sutra = uvijek isto: *Kāk dęnęš, tāk i zūtra* (Ses).

kako god = kako bilo, na bilo koji način: *Nemōj mi tō učīnīt na brzīnu i kākō gōd, nego līpo, šęsno, kako Bōg zapovīda* (Spl).

kako kad = različito, prema prilikama, ne uvijek jednako: *Bolī li te kōlīno? A kako kād – dikōd vīšje, dikōd mānje* (Spl). *A kōk sen - kōk kęda* (Tr).

kako-tako = bilo kako; dosta dobro; ne naročito dobro, osrednje: *Uspīcu kako tako* (Go). *Ūspīču kākō-tāko. Tō je sād kākō-tāko, a mōglo bi bīt i bōje* (Spl). *Naprāvīla ję kāk-tāk* (Ses). *Kāk sy? Kāk – tāk. / Tāk – tāk* (SMA). *Kāk sy? A kāk – tāk* (DDu).

ko bajagi = tobože, kao da: *Ona ti se ko bajàgi brani, a sva gori od želje* (Imot). *Ka bajàgi, un se pravi fin, a ukrade di stigne* (LI).

ko puc je muc = različit: *Uàni so te ko puc je muc, sàke na svàjo stràno vlèiçe* (Tr).

križ-kraž = 1. svuda, uzduž i poprijeko: *Prèšli smo cèlu šùmku kriš-krâž* (Ses). *Sprèšli su po sèlu kriš-krâš* (Vrb). *Dòk su jàpa xmřly, sy su sè kriš-krâš (napuprèk) pųsvàdyly za xižy.* (SMa).; 2. međusobno, svatko sa svakim: *Posvađili su sè kriš-krâš* (Vrb). *Si su sè kriš krâš pųsvàdyly* (SMa).

koliko tudom, toliko mondom = /reklo se dok se učilo mađarski/ *Kùlky tudum, túlky m"òndum* (SMa). *Kùlky tudum, túlky mò"ndum* (DDu).

leva-leva = brzo, sve po redu, jedno za drugim: *Na škvèru su lèva-lèva dàvàli òtkaze* (Spl). *Čapali su dvi kašete vrnuti i to ti se na peškariju prodavalo lèva-lèva. Ka čutiš ribu na panulu – laška, a ka ona laška, a ti lèva-lèva salpaji* (GK).

li-la // li e la = otprilike, skoro jednako, vrlo blizu: *Njizi dvojica jačali su se, i ostali su li-la* (Imot). *Oni dva su po godišcima li e là i hodili su skupa u skulu* (GK).

ljuto šuro = površno: *Kaj sy ve napròjla? Lutu šuru* (SMa).

ma ke = ni govora, nikako: *Jèsi li išla sinoč u kino? Ma kè, nísàn ni nõson povírila iz kùče* (Spl).

malo morgen = ništa od toga, to je isključeno: *Da ti posudin šòlde? Màlo mòrgèn!* (Spl). *Màlo mòrgen* (Klo). *Màlo mòrgen* (Križ). *Màlo mòrgen* (Raš). *Màlo mòrgen* (Ses). *Màlo mòrgen* (Vir). *Mišlyš da bum jò tvèga p"òsla d'èlal? Málų m"òrgen* (SMa). *Malo morgen boš dobil* (DDu).

malo-pomalo // malo po malom = polagano, postupno: *Màlo-pòmalo i nàpravi ún kùcu* (GČ). *Màų pa málén pa dièleč prìdeš* (Tr).

malo sutra = nikad, nikako, ništa od toga ni u kojem slučaju, nikada: *Malo sutra* (Br, Ga, Ot). *Màlo sùtra* (Križ). *Čèkaj, mào zùtra* (Ses). *Màlo zùtra* (Vir). *Čèkaš da dòjdem, màle zùtra* (Vrb). *Pèš dèneš z dòmļu? – Màle zùtra!* (Vrb). *Màly zùtra ty bum pųsòdyl p'èneže.* *Màly zùtra* (SMa).

manje-više // više ili manje // više-manje = uglavnom, pretežno, donekle: *On je manje-više dobar* (Zg). *Mislim da je više-manje dobra* (Zg). *On ti je više ili manje dobar* (Zg).

miš-maš = zbrka, nered: *Nàstà je vèliki miš-màš, nijè se znàlo ni kò pìje ni kò plàča* (Spl).

mukte zikte = besplatno: *Mukte zikte* (Op).

na crno = potajno: *Dèjva na čèrnu* (Tr).

na crno i bijelo v. crno na bijelo

na ho-ruk = brzo: *Tò smų naprājly na xo-ruk* (SMa). *Kaj se sè zdìgnu tàk na hò-rùk* (Tr).

na knap = točno kako (koliko) treba, jedva točno, jedva dostatno: *Sve na knap* (Ga, Si). *Tò je na knàp* (Klo). *Bilò je na knàp* (Vir). *Sèna je vèč na knàp* (Vrb). *Na knàp smų biły z vr'èmenum zòtu smų sè nè juš y k vàm nàvrnuły p"òtlly sprèvuda. Náj sy kupúvaty cipèle jòky na knàp kaj tè nàdu tiščały* (SMa). *Óf mè'seç su my pè'nèzy na knàp. Jòky my ròdu xò"dy of mè'seç* (DDu). *Na knàp smo pàršle* (Tr). *Na knàp sèm dòšèl na vlák* (Đur).

na tenane = polako, sporo: *Sve to on radi na tenáne* (Imot).

na tri-četri = brzo, začas: *Na tri-č'etry ję spil rákyju* (SMA). *Tò jò naprójym na tri-č'etry* (DDu).

nadugo i naširoko = jako opširno, preopširno, koristeći se suvišnim detaljima; pričat na dugo i široko // pričat nadugo i naširoko = preopširno govoriti: *Priča nadugo i naširoko* (Ot, Ru).

navrat-nanos = brzo, naglo, na brzinu: *Dòša je nàvrat-nànos, pòzdràvija i iša čà. Nàvrat-nàno(s) su se vinčàli* (Spl).

negdje-negdje = samo ponegdje, mjestimice: *Něgdę-něgdę ę znìkël* (Đur).

negda-teda = ponekad, vrlo rijetko: *N'ėgdá-t'ėdá sę zmìsly káj mę puğlėda* (SMA).

ni a // ni a ni be // niti a niti be = ništa, ni riječi: *Nismo rekli ni a ni be* (Do). *Nit a nit (ni) be ne zna beknit!* (Go). *Ne zna reć ni a ni be* (Lo). *Ne zna bekn't ni a* (Ot). *Ne zna ni a ni b reć* (Ot). *On ni a ni be* (Ši). *Ně znā reć ni ā ni bē* (Spl). *Od njē nēš čūt ni ā ni bē* (Spl). *Nę zna ni ā ni bę* (Pet). *Nę zna ni ģ ni bę, a kām da bi ǝ tom kęj mǝğel ręči* (Vrb). *Nę vęj ni ā ni bē* (Tr).

ni amo ni tamo // ni tamo ni amo = nigdje; neodređeno, površno; nikako, bezizlazno: *Ni tamo ni vamo* (Ga, Si). *Ūvik gòvòriš neodređeno, ni tamo ni vamo* (Spl). *Nėman vīše kūd, ni tamo ni vamo* (Spl). *Ni tamo ni vamo* (Ga, Si). *Ni sīm ni tām* (Raš). *Vrnōli su sę neobāvlęnoga pòsla i sāt su nīt sīm nūt tām* (Vrb).

ni be ni me = ništa, ni riječi: *Káj nę buš rękël ni bę ni mę, ĩmaš vālda jęzika* (Ses). *Nę nīkěj rękël, ni bę ni mę* (Ses). *Nęję stīgël ręči ni bę ni mę* (Ses). *Nęsi vālda tāk tāp da nę znaš ni bę ni mę* (Ses). *Ōna ję čkomęla, nę rękla ni bę ni mę* (Vrb). *Ōn ję ionāk będast, nę zna ni bę ni mę* (Vrb).

ni bu ni be // niti bu niti be = ništa, ni riječi: *Lępu ga pítam káj ję bilų, a ǝn nęty bú, nęty bę* (SMA). *Nęzna ręčų nity bú nity bę* (DDu).

ni cau ni bau = ništa, ni riječi: *Nęj uot nięga nęc, ni cau ni bau* (Tr). *Na rięće cau ni bau* (Pr).

ni ćuš {ni buš} = ništa, ni riječi: *A on ni ćuš!* (Ga). *Ni ćuš, ni buš* (PD). *A on ni ćuš!* (Si). *A ǝn ni ćuš!* (Spl). *Nije rėka ni ćuš ni buš* (Spl).

ni mu ni me = ništa, ni riječi: *Jā ga pítam kęj mīsli, a ǝn ni mū – ni mę* (Vrb).

ni pet ni šest = 1. bez oklijevanja; odmah: *Ni pet ni šest* (Či). *Ni pet ni šest neg ode na sud* (Ši). *A ǝna ni pēt ni šest nęgo išla na sūd* (Spl). *A jā ni pēt ni šest tǝf Miku ĩza uva* (GČ). *Došāl je i, ni pēt ni šest, dāl mi čępu* (Gr). *Ni pēt, ni šęst* (Pet). *Nę bi rękël ni pēt ni šęst, vęč mu ję odbrūsil* (Ses). *A ǝn ni pēt ni šęst* (Ses). *Odrūsli mu nę bi rękël ni pēt ni šęst* (Ses). *Ni pēt ni šęst* (Vir). *Ni pēt ni šęst, kǝnačņę sę prijęl pòsla* (Vrb). *Još nę bi rękël ni pēt ni šęst, a vęč ga ję vǝdril po glāve* (Vrb). *Dǝk ję tǝ čǝl, ny pēt ny šęst y bęž kǝlkų sų ga n'ǝgę n'ǝsųlę* (SMA). *Ni pīt ni šīst, i uān sę zdīgņę* (Tr).; 2. ništa: *Nije rekla ni pet ni šest* (Do). *Ni pet ni šest* (Go). *Nije rėkla ni pēt ni šęst* (Spl).

ni tamo ni amo v. ni amo ni tamo

nigdar i niti unda = nikad: *Nigdar i niti unda* (MSub). *Nigdar i niti unda* (Serd).

niti pola posto = nimalo, uopće: *Stǝlnų xǝda za nǝm, a "ǝna ga nę šļǝvy (nę šmirgļa) nity pǝl p'ǝstų* (SMA).

od a do ž = od početka do kraja, sve, u cijelosti: *Naučila san od a do ž* (Či). *Znan sve od a do ž* (Či). *Kaza san t' točno od a do že* (Či). *Naučila je od a do ž* (Do). *Nabuba*

san sve od a do ž (Go). Znan sve od a do ž (Lo). Naučijo je sve od a do že (Ot). Zнала je sve od a do ž (žn) (Ši). Naučili su sve od a do žn (Ši). Naučila san od ã do ž (Spl). Naučila san svè od ã do žnj (Spl). Vĩdin da znãš svè od ã do ž (Spl). Sè mu jè spripovèdal od ã do zè (Ses). Sè jè rèšèno od ã do zè (Ses). Čũla sèm od ã do ž kèj su govòriši (Vrb).

od danas do sutra = 1. bez planova, nestalno: *Tô tĩ j sè od danàs do jũtra, kĩ znã çã ce bĩt jũtra (Gr). Nè mĩsli dãlè, sãmo od dènes do zũtra (Ses). Žĩvjo od dènes do jũtre, nèç jeh nèj brĩga (Tr). Namãrnek žĩve od dènes do jũtre (Ča).*; 2. jedva preživljavati: *Žĩvèti od dènes do zũtra (Pet). Žĩvè od dènes do zũtra (Pet).*; 3. živjeti ne misleći na budućnost, bezbrižno živjeti: *On žĩvi od danas do sutra (Či). Žĩviš o danas do sutra (Do). Znaš kako žĩvin, od danas do sutra (Go). Žĩve o danas do sutra (Lo). On žĩvi o danas do sutra (Ot). Žĩvija je od danas do sutra (Ši). Žĩvi od danas do sutra (Ši). Žĩvè od dènes do zũtra i bãš ga brĩga (Ses). Pa kãk mògu žĩvèti od dènes do zũtra! (Vrb).*

od ðuture = odoka, bez točne procjene: *Kũpijo bez odãbirãnja, nãkõ, od ðũturè (LŠ). Jã san mu opãlĩl cènu od ðũture (GČ).*

od ve do ve = non-stop: *Dõ"maj nè glèdiš na vũru, nègu dè"laš ud vè du vè (DDu).*

odmah ili sad v. sad ili odmah

ol rajt = u redu, dobro: *Ol rãjt, svè çũ uèinĩt kako si rèka (Spl).*

pet do dvanaest = u zadnji tren: *Krèdita smũ zèly pèt du dvanõjst dõk jè jõš bila mãla kãmata (SMa). To sam naprojla pet do davanõjst (DDu). Nigdãr za dobè nè dè, navèk pèt do dvanãjst (Đur).*

pod mus = obavezno: *I pat mũs jè trèbaũ pèjt na nĩvo (Tr).*

pol poljek, pol mimo = /kaže se kad tko prisipa, prolijeva što nasipavajući, ulijevajući/ *Nõ, vè sy ga jè nasipala: põl põlèk põl mĩmũ (SMa).*

pošto-poto = na bilo koji način, uz bilo koju cijenu: *Põšto poto (Či). Põšto j poto j (DP). Prodaçu põšto poto (Ga). On ce põšto poto to napravĩt (Go). Prõdãçu tõ põšto-põtõ. Õn ce põšto-põtõ põstĩç šta je odlũèija (Spl). Tô trèba napravĩti põšto-põtõ (Klo). Prõdal jè zèmlũ põšto-põtõ (Ses). Põšto-põtõ (Vir). Prõdãla jè sĩr põšto-põtõ (Vrb). Tõ trè napravãjty p"õštũ-p"õtũ. Tõ trè kũpyty p"õštũ-p"õtũ (SMa).*

prek i preveč = jako puno: *Prèk i prèvèç mè k"õšta tõ nèna škõla (SMa).*

prek untik {trajbok} = i previše; više nego dosta: *Tjè tõ dõst? Prèk untik (trãjbuk) (SMa). Tõ tjè untik dõ"sta cũkũra za tè kũlõç (DDu).*

prije ili poslije = kad-tad: *Prĩn ili põslĩn çèš razũmĩt da ti je mãter jèmãla prãv (Spl).*

s pet na devet = zbrkano govoriti; prebacivati se s teme na temu; žuriti se, brzo mijenjati mišljenje: *Ona to sve s pet na devet (Lo).*

sad ili nikad = hitno je, jedinstvena je prigoda, mora se napraviti odmah: *Vè ili nigdãr (Pet). Sad il nikad (Či, Ot).*

sad ili odmah // odmah ili sad // ili sad ili odmah = nema izbora, mora se napraviti odmah: **{ol (il)} sad ol (il) odma** nema izbora, mora se napraviti odmah: *Oš odma il sad (Do). Il odma il sad (Lo). I odma i sad (Lo). Oš odma il sad (Lo, Ot). Oçu li doç sad ili odma?! (Do). Oš sad ili odma?! (Go). Oš sad il odma? (Ot). Oš sad il odma? (Ši). Oš sad il odma da plaçen? (Ši). Uèĩni tõ il sãd il õdma, nè mògu çèkat ni mĩnũt (Spl). Õçèš mãm ili sãd (Ses). Oçèš mom ili ve? (Podturen).*

- sto posto** = sasvim sigurno: *Sto posto da bo zutra dešč* (SMA). *Tripot prečitaš i se boš znal – sto posto* (DDu).
- ščeto-neto** // **ščeto e neto** = bez uvijanja, otvoreno, direktno, čisto i bistro: *Ščeto-neto* (Op). *Jā ču mu tō reč ščeto-něto* (Spl). *Ona mu je rekla ščeto e neto kako je bilo, pa je osta kai inšempjan* (GK).
- štrc-brc** = na brzinu, površno, nekvalitetno: *Sve radiš štrc-brc* (Ga). *Sve radi štrc-brc* (Ot). *Sve radiš štrc-brc* (Si). *Svě rādiš štrc-brc, nēma o(d) tēga kōrīsti* (Spl).
- šuč-muč** = loše, bezvrijedno, površno // **šuč-muč pa prolj** = loše, nekorisno, bezvrijedno: *Sve je to šuč-muč pa prolj* (Ši). *Kāk sy vę tō naprājel, šuč-muč* (DDu).
- šunder-bunder** = pomiješano, bez reda: *Sę ję tō šunder-bunder* (SMA).
- tako-tako** = osrednje: *Kāk sy? Tāk-tāk* (SMA). *Kāk ję kūrūza rūdila? Tāk-tāk* (SMA). *Kāk sy? Kāk-tāk. Dēņes nēkak, zūtra nikak* (DDu). *A, tāk-tāk se pasprāvua* (Tr).
- tamo-amo** = u raznim pravcima, smjerovima; čas na jednu, čas na drugu stranu: *Oda tamo-vamo* (Ot). *Stalno luñaju tamo-vamo* (Ši). *Něrvōžast je, sāmo grē tāmō-vāmō pō sōbi* (Spl).
- tandara-mandara** = bezvezne priče: *Tandara-mandara* (DP). *Zà mēne je tō tāndara-māndara, nē slūšan i ne tiče me se* (Spl).
- teda-negda** = napokon, nakon dugoga vremena: *T'ēda n'ēgda ję dūnēsla c'ēkera k'ōjēga šēm jy pūšōdyla* (SMA). *T'ēgda-n'ēgda šēm sę sprōjla f sēlo* (DDu).
- tip-top** = savršeno, besprijekorno: *Zrihtaua se sę tīp-tōp* (Tr).
- tu i tamo** = ponegdje, gdjegdje; ponekad, pokatkad, povremeno: *More se nać tu i tamo* (Ga, Si).
- tuntu-runtu** = glup: *Tī si zēra tuntu-runtu kad nī tō nē znāš* (LŠ).
- uzduž i poprijeko** = potpuno, u cijelosti, na sve strane: *Mirili su je uzduž i popriko* (Či). *Uzduž i popriko* (DP). *Izmirijo te uzduž i popriko* (Do). *Uzduž i popriko* (Go, Lo, Ot). *Izogovarala ga uzduž i popriko* (Ši). *Òbāšla san njęgōvu zēmju ūzduž i pōpriko* (Spl). *Prējti vdōš i na poprēk* (Vir). *Vdōš i na poprēk ję sę prēšila* (Vrb). *Zōgrēba šēm vdōš y pūprēcky prēšēl p'ēšyčę* (SMA). *Vdōš y pūprēcky ję sō kūrūzū stōncal* (SMA). *Posadila šēm grāxa pūvdōš y pūprēcky. Sadiila šēm vdōš y pūprēk* (DDu).
- već jedanput** = napokon: *Dāj bēkni već jēmput nēkej* (Vir). *Ōtpri tā vrāta već jēmput* (Vrb). *Dēj zūcny vyč jēmput, nāmū tę cēly dēn čakaly* (SMA). *Dēj već jēmput nakūry tō pēč* (DDu).
- više ili manje** // **više-manje** v. **manje-više**
- za badava** = besplatno: *Za bādaf dējva* (Tr).
- za deset** = izvrstan; izvrsno, najbolje: *Sę ję za dēsēt* (Ses). *Kūlōč tję za dēsēt* (SMA). *Kūlōč tję za dēsēt* (DDu). *Ma, uān ję za dēsit* (Tr).
- za džabe** = besplatno: *Za džabe* (Nova Gradiška).
- za pet** = izvrstan; izvrsno, najbolje: *Ōvā je tōrta za pēt, vazēšču (ūzēču) jōš jēdnu fētū* (Spl). *Dānā(s) si igrā šāh za pēt* (Spl). *Bāčvu si naprāvīl za pēt* (GČ). *Sę ję za pēt* (Ses). *Muški sū na Vēlku m'ēšy pūpēvaļy za pēt* (SMA). *Kūlōč tję za pēt* (DDu). *Skūhaua se za pīt* (Tr).
- zakukuljeno i zamumuljeno** = nejasno, zapleteno: *Rēci òtvōreno, da svē būde jāсно, a ne zakukūljeno i zamumuljeno* (Spl).
- zbrda-zdola** = 1. bez reda, neuredno, zbrkano, nesuvislo, neposredno: *Zbrda-zdola* (Či, DP). *Priča zbrda-zdola* (Do). *Ne radi sve zbrda-zdola!* (Go). *Zbrda-zdola* (Ot). *Sve*

sⁱ naprav^la zbrda-zdola (Si). *Sve sⁱ naprav^la zbrda-zdola* (Ši). *Napràvil ję zbr^lda-zd^lla* (Ses). *Zbr^lda-zd^lla* (Vir). *Kàk sy t^o naprav^lel? Sę zb^lda-zd^lla!* (SMa). *Sàmu ję zb^lda-zd^lla nękaj zašalab^ldyl y dišęl ję ribę l^ovvt* (DDu).; 2. odsvakuda: *D^ošlo nàroda zb^lda-zd^lla* (GČ).

zvuna huj, znutra fuj = izgleda dobar (lijep), a zapravo je loš kaže se za onoga koji sebe previše hvali/ili koji jako dobro izgleda, a objektivno je zapravo suprotno: *Zv^una j^uj, zn^utra f^uj* (SMa). *Zv^una x^uj, zn^utra f^uj* (DDu). *Gl^ę ju, zv^una h^uj, zn^utra f^uj* (Ses). *Nakinž^uri sę d^ok kàk idę da ju nę p^oznati, a d^oma nęma ni nà čęm sędęti: – Zv^una ^uj, a zn^utra f^uj* (Vrb).

8. Popis govora i kratice

Br = Brnaze; Menac-Mihalić, 2005.

Ča = Čabar; Malnar, 2012.

Či = Čišla; Menac-Mihalić, 2005.

DDu = Donja Dubrava; Frančić,
neobjavljena građa

Do = Dobrinče; Menac-Mihalić, 2005.

DP = Donje Pazarište; Menac-Mihalić,
2005.

Đur = Đurđevac; Maresić, Miholek,
2011.

Ga = Gala; Menac-Mihalić, 2005.

GČ = gacka čakavština; Kranjčević,
2003.

GK = grad Korčula; Kalogjera, Fattorini
Svoboda, Josipović Smojver,
2008.

Go = Gospić; Menac-Mihalić, 2005.

Gr = Grobnik; Lukežić, Zubčić, 2007.

Imot = imotsko-bekijski govor; Šamija,
2004.

Klo = Kloštar Podravski; Maresić,
Menac-Mihalić, 2008.

Križ = Križevci; Maresić, Menac-
-Mihalić, 2008.

LI = lička ikavica; Čuljat, 2004.

Lo = Lovreć; Menac-Mihalić, 2005.

LŠ = Lika; Milković, 2009.

MSub = Mala Subotica; Skok, 2012.

Op = Opuzen; Menac-Mihalić, 2005.

Ot = Otok; Menac-Mihalić, 2005.

PD = Primorski Dolac; Menac-Mihalić,
2005.

Pet = Peteranec; Maresić, Menac-Mihalić,
2008.

Pr = Prezid; Malnar, 2012.

Raš = Veliki Raščani; Maresić, Menac-
-Mihalić, 2008.

Ru = Runović; Menac-Mihalić, 2005.

Serd = Serdahelj; Skok, 2012.

Ses = Podravske Sesvete; Maresić,
Menac-Mihalić, 2008.

Si = Sinj; Menac-Mihalić, 2005.

SMa = Sveta Marija; Frančić, neobjavljena
građa

Spl = Split; Menac-Mihalić, Menac, 2011.

Ši = Šibenik; Menac-Mihalić, 2005.

Tr = Tršće; Malnar, 2012. i neobjavljena
građa

Vir = Virje; Maresić, Menac-Mihalić,
2008.

Vrb = Vrbovec; Maresić, Menac-Mihalić,
2008.

Zg = Zagreb; Menac-Mihalić,
neobjavljena građa

Literatura i izvori

- Čuljat, Marko. 2004. *Ričnik ličke ikavice*. Gospić: Lik@ press.
- Fink Arsovski, Željka, Barbara Kovačević i Anita Hrnjak. 2010. *Bibliografija hrvatske frazeologije i popis frazema analiziranih u znanstvenim i stručnim radovima*. Zagreb: Knjigra.
- Kalogjera, Damir, Mirjana Fattorini Svoboda i Višnja Josipović Smojver. 2008. *Rječnik govora grada Korčule*. Zagreb: Novi Liber.
- Kovačević, Barbara i Ermina Ramadanović. 2013. „Frazemske polusloženice (od rječnika preko tvorbe do pravopisa i obratno)”. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 39 (1): 271–291.
- Kranjčević, Milan. 2003. *Ričnik gacke čakavščine. Konpoljski divan*. Otočac: Katedra Čakavskog sabora pokrajine Gacke.
- Lukežić, Iva i Sanja Zubčić. 2007. *Grobnički govor XX. stoljeća (gramatika i rječnik)*. Rijeka: Katedra Čakavskog sabora Grobniščine.
- Malnar, Marija. 2012. „Fonološki opis čabarskih govora na frazeološkom korpusu”. Doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu.
- Maresić, Jela i Mira Menac-Mihalić. 2008. *Frazeologija križevačko-podravskih kajkavskih govora s rječnicima*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Maresić, Jela i Vladimir Miholek. 2011. *Opis i rječnik đurđevačkoga govora*. Đurđevac: Gradska knjižnica Đurđevac.
- Menac-Mihalić, Mira. 2005. *Frazeologija novoštokavskih ikavskih govora u Hrvatskoj*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje / Školska knjiga.
- Menac-Mihalić, Mira i Antica Menac. 2011. *Frazeologija splitskoga govora s rječnicima*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Milković, Ivan. 2009. *Lička štokavska ikavica*. Zagreb: Pergamena.
- Skok, Zdravka. 2012. „Kontrastivna analiza hrvatske frazeologije Međimurja i mađarskog Pomurja”. Doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu.
- Šamija, Ivan Branko. 2004. *Rječnik imotsko-bekijskoga govora*. Zagreb: Društvo Lovrećana Zagreb.

CROATIAN DIALECTAL PHRASEMES WITH COMPONENTS – INVARIABLE WORDS

Within the work of the Chair of Dialectology and History of the Croatian language at the Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatian dialectal phraseological material is collected. In about one hundred Croatian idioms, through specially prepared questionnaires and in non-structured conversation with respondents, phrasemes with components – invariable words – were collected. Such phrasemes are rarely confirmed in phraseology in general, as well as in various Croatian regions – the Čakavian, Kajkavian, and Štokavian dialects.

Keywords: *dialectal phrasemes, dialectology, phraseology, invariable words*